

ЛІТЕРАТУРА-НАУКА-ШКОЛА

УДК 378.147:821.113.5.09 Гамсун

Максим ГАЛУШКО

ХУДОЖНЄ СЛОВО ЯК СПОВІДЬ: РОМАН КНУТА ГАМСУНА "ГОЛОД" У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ВНЗ

У статті подано методичні рекомендації щодо вивчення роману "Голод" норвезького імпресіоніста Кнута Гамсуна у ВНЗ. Розглянуто основні віхи життя письменника, що впливали на формування його світогляду, художніх смаків та естетичного кредо. Прослідковується зв'язок із творчою спадщиною письменника та його життєвим шляхом: поневіряннями, убогством, голодом, злигоднями. Крізь призму авторського світосприймання встановлюється зв'язок між проблематикою та сюжетом роману "Голод", розкривається філософське підґрунтя та новаторство художньої манери.

Подаються конкретні методичні рекомендації стосовно структурування навчального матеріалу. Зосереджується увага на письменницькому злеті Кнута Гамсуна, пов'язаного із появою роману «Соки землі», за який у 1920 році він одержав Нобелівську премію, на зламі та кризі світосприйняття, пов'язаних із суспільними реаліями процесів у Європі перших десятиліть ХХ століття. Пропонуються конкретні завдання для студентів: випереджальні, спрямовані на формування знань із теорії літератури, визначаються основні риси творчості Кнута Гамсуна, тематики тощо. У статті широко представлений оціночний фактаж роману "Голод".

Ключові слова: імпресіонізм, суб'єктивне світосприйняття, художня манера, Надлюдина, Нобелівська премія, роман, повідомлення, випереджальне завдання, методика викладання, зарубіжна література.

Постановка проблеми зумовлена необхідністю розширити методичний досвід вивчення роману "Голод" норвезького письменника Кнута Гамсуна у ВНЗ, поглибити уявлення про особливості художнього світу письменника та його творчої манери, оскільки окреслена проблема не знайшла належного висвітлення у фаховій літературі та практиці викладання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найсуттєвіші теоретичні здобутки у вивченні естетичних і філософських поглядів Кнута Гамсуна належать Б. Сучкову, О. Ніколенко, О. Воронському, Н. Буркалець та ін. Особливості структурування занять за творчістю норвезького класика були запропоновані О. Воропаєвою, І. Зарудною та ін. З використанням компаративного підходу творчість Гамсуна вивчали А. Градовський, Е. Циховська, Н. Буркалець та ін.

Мета роботи полягає у визначенні найоптимальніших шляхів вивчення змісту роману "Голод" зі зваженим ставленням до особливостей художньої манери письменника, проблематики творів, імпресіоністичного стилю письма.

Актуальність роботи полягає у необхідності проаналізувати роман "Голод" крізь призму авторського світосприйняття, встановити зв'язок між проблематикою та сюжетом роману і життям письменника, розкрити філософське підґрунтя, новаторство художньої манери письменника.

Виклад основного матеріалу. Вивчення творчості письменника-імпресіоніста, лауреата Нобелівської премії з літератури за 1920 рік Кнута Гамсуна передбачає проведення одного лекційного та двох практичних занять.

Тема лекції може мати таку назву "Слава і ганьба Норвегії (роман "Голод" Кнута Гамсуна)". Студентам пропонується план викладу лекційного матеріалу:

1. Відомості про життя і творчість Кнута Гамсуна.
2. Світоглядні та філософські погляди письменника.
3. Індивідуальна художня манера імпресіоніста Кнута Гамсуна.
4. Загальна характеристика роману "Голод".

Вступне слово викладача може містити відомості про велику популярність творчості Кнута Гамсуна серед українських митців в кінці XIX – на початку XX століття. Далі варто зачитати студентам слова письменника Євгена Маланюка "Гамсун. У цім слові – юність, рідні краєвиди, подих весни в степовім вітрі, місячні ночі, осінні сузір'я, запах дівочої коси і перший поцілунок. Гамсун! Середня школа в степовій станиці, дискусії про імпресіонізм ("декаденство"), музика Гріга і спільне (з "нею") читання "Вікторії" – а "вона" теж мала нареченого, і теж були "соціальні різниці". І були вже перші вірші. Словом, усе було таке подібне, що аж страшно ставало. Але й солодко... Гамсун!"

Чим полонив відомого українського письменника та культурного діяча К. Гамсун? Певно, не лише захоплюючою манерою оповіді, колоритними образами, а й близькістю суспільних і громадських процесів, надій, сподівань і розчарувань.

Вивчення творчості Кнута Гамсуна передбачає насамперед розгляд суперечливих віх його тривалого і насиченого життя, що становлять неабияку проблему для літературознавців, адже політичні спекуляції навколо імені письменника, інсинуації та зневага, з якими він зіткнувся у своєму житті, стали справжнім випробуванням його особистих якостей, славою і ганьбою, вплинули на його добробут.

Сам письменник не переймався написанням автобіографії, а нечисленні відомості у друкованих виданнях про себе сприймав з іронією. Окремі критики переконані, що лише творчий доробок письменника варто вважати найоб'єктивнішою його біографією, подібні сентенції можна підтвердити, розглядаючи роман "Голод", насичений автобіографічними фактами.

Послугуючись засобами програми PowerPoint, можна запропонувати студентам відеоряд фото та інших цікавих документів, які стосуються життя Кнута Гамсуна: сім'я, юність, нестатки сім'ї письменника, заробітки, переїзд до Сполучених Штатів, хвороба, повернення до Осло, походження псевдоніму, пошуки власного творчого почерку та місця у літературному світі у Сполучених Штатах та Копенгагені.

Зокрема, важливо зазначити, що справжнє прізвище письменника – Педерсен. Літературний псевдонім Гамсуна походить від назви хутора Гамсунд, де він проживав зі своєю сім'єю. Під час публікації однієї газетної статті у псевдонімі загубилася остання літера. Оновлений псевдонім дуже сподобався письменникові і під ним Кнут Педерсен увійшов у світову літературу.

Народився письменник у м. Ломі, сільськогосподарському районі Центральної Норвегії. Батько Кнута був сільським кравцем. Сім'я з шістьма дітьми декілька разів переїздила у пошуках житла. Згодом вони орендували Гамсунд, маленьку ферму, що належала дядькові Кнута. Змалечку хлопець пас корів, насолоджувався красою норвезьких краєвидів.

Сім'я була неспроможною вчасно сплачувати оренду за землю, злидні та голод стали її постійними супутниками. Дев'ятирічний Кнут був змушений працювати на свого дядька, від якого зазнавав побоїв. Через деякий час дядько ослаб від серйозної хвороби, не втримав дармового робітника і юнакові вдалося утекти. У пошуках заробітку він змінив безліч професій. Освіту здобував у сільській школі, де опанував грамоту, а решту знань отримав із книг, які постійно читав.

Літературний досвід Кнута Гамсуна почав формуватися з дитинства. Перші літературні спроби – повість "Загадкова людина" та балада "Побачення" – не мали значного успіху, насамперед тому, що були представлені обмеженому загалу читачів, які не шкодували схвальних відгуків і дали письменнику стимул продовжувати літературну діяльність. Утім ні повість, ні балада не мали великої художньої цінності через значний вплив літературних авторитетів того часу.

Життя продовжувало випробовувати письменника перешкодами, безробіттям та голодом, таким чином викристалізовуючи його літературний хист. Поїздка до Копенгагена та спроба видати любовну повість "Фріда" теж були приречені на провал. Жодний із видавців не виявив бажання її публікувати.

Заручившись рекомендаційним листом впливових емігрантів з Норвегії, Гамсун вирушає до Сполучених Штатів, де працює спочатку наймитом, а потім секретарем норвезького проповідника. Пише літературознавчу розвідку про Марка Твена. Серйозно хворим повертається на батьківщину, але через декілька років повторно вирушає до Сполучених Штатів, де знову не знаходить ні фінансової, ні літературної підтримки.

Публікація роману "Голод" у 1890 році в одному з датських журналів стала відправною точкою літературного злету Гамсуна. Автора помітили, і стало зрозуміло, що у літературі з'явився талановитий норвезький письменник.

За короткий час виходять романи "Містерії" та "Пан", які утвердили Гамсуна на літературному Олімпі. У 1904 році письменник видає збірку віршів "Дикий хор", що теж не поступається його найкращим прозовим творам.

Нетривалий шлюб з Берглют Бех подарував Гамсуну доньку. З актрисою Марією Андерсен, яка була молодшою за нього на 22 роки, Гамсун одружився у 1908 році. Вона народила письменнику двох синів і дві доньки. Саме з нею він прожив до останніх днів.

Незадовго до початку Першої світової війни Гамсун зі своєю сім'єю переїздить на південь Норвегії. Особливі стосунки селян із землею, природою, традиціями наповнили життя письменника душевним затишком та стабільністю, що вилилося в один з найбільш монументальних творів літератури початку ХХ століття – роман "Соки землі", за який у 1920 році Гамсун одержав Нобелівську премію.

Декілька наступних років у творчості Гамсуна позначалися зламом і кризою світосприйняття. Скептичне ставлення письменника до повоєнної дійсності позначилося на проблематиці таких його творів, як "Жінки біля колодязів" (1920), "Останній розділ" (1923) та романі "Коло замкнулося" (1936).

Ідеологія нацистського руху заповонила життя післявоєнної Європи і була схвально прийнята Кнудом Гамсуном. Численні зустрічі з лідерами націонал-соціалістської робітничої партії Німеччини, факт дарування Нобелівської медалі Геббельсу, заклик припинити діяльність Опору – те, що згодом стало мотивом політичних переслідувань, показовою екзекуцією письменника.

Вирок суспільства – тавро "зрадник батьківщини" – звів нанівець усі заслуги видатного письменника. Єдиним порятунком для нього від бажаючих правдивого і чесного суду стала психіатрична лікарня та медичний діагноз "інтелектуальна деградація".

На розореного, старого, глухого, напівсліпого письменника поклали відповідальність за спричинені війною країні збитки. Втім попри всі негаразди останніх років свого життя, митець залишив по собі ще один привід для Норвегії ним пишатися. Його невтомний геній породив останню книгу про страждання і самотність, про старече життя без скарг і виправдань. Поет Нудаль Гріг відзначав: "... Гамсун віддав реакції головне, що в нього було: своє ім'я. А ми зберегли ті скарги, які він подарував світові.

Доцільно запропонувати студентам випереджальні завдання, які допоможуть викладачу розкрити світоглядні і філософські погляди письменника.

Вони можуть передбачати підготовку повідомлення на тему:

- "Вплив філософії Ніцше на роман Кнута Гамсуна "Голод". Аналіз людської психіки у зв'язках із давньою міфологією";
- "Розкриття філософії буття у романі Кнута Гамсуна "Голод";
- "Утілення ніцшеанської філософії у романі Кнута Гамсуна "Голод" тощо.

Тематика роману "Голод" відображає незадоволення письменника тими ідеалами, які нав'язувала людині середньовічна "деспотична" мораль, коли демократична "свобода", закріплена американським законодавством, як одне з непорушних прав людини, перевернула уявлення суспільства про високі та благородні речі, перетворивши фінансовий матеріалізм в основу найвищої моралі.

Гамсун, услід за філософами того часу А. Шопенгауером, Ф. Ніцше та ін., пропонує вивчати "потаємні порухи душі, що виникають у найвіддаленіших глибинах підсвідомості, аналізувати незліченний хаос вражень, через збільшуване скло розглядати вишукане життя уяви, потік думок і почуттів".

Роздуми про індивідуальну свободу в ніцшеанській філософії змінили розуміння місця митця та його твору у житті суспільства. Гамсун вважав, що нав'язує людині і митцю несправжні цінності і повернувся у пошуках відповідей на нагальні питання до природи, розвиваючи високоморальну світоглядну позицію та систему цінностей, заснованих на органічному, природному законі буття. Для Гамсуна було огидним користюлюбство третього стану – бідняків, і він намагався знайти у філософії їхнього життя те, чого уже не було у дрібнобуржуазного люду. Звідусіль лунає ненависне "забрати, зберегти, придбати, примножити", і головний герой роману "Голод", дивуючи своєю незграбністю та недолугістю оточуючих, продовжує свій шлях серед збіднілих духом та нікчемних лихварів і торговців.

Далі викладач пропонує одному зі студентів виголосити повідомлення на тему: "Вплив філософії Ніцше Кнута Гамсуна "Голод". Аналіз людської психіки у зв'язках з давньою міфологією".

Повідомлення може містити такий фактаж.

У творчості Кнута Гамсуна та Ніцше простежується спільна риса – аналіз людської психіки у зв'язку з давньою міфологією.

Образність та метафоричність творів Ніцше розкриває ідею дуалістичної суті культури, де ведуть боротьбу вічні супротивники: Аполлон і Діоніс. Давньогрецький бог Аполлон символізує собою порядок та гармонію, це бог світла, мудрості, Сонця. Діоніс – темряву, первісний хаос, надмір сили, він – бог виноградарства, виноробства, родючості, природи. Ці сили не рівнозначні. Темний бог – давнє божество, творчий хаос, який породив всесвіт. Сила викликає порядок, Діоніс породжує антагоніста – Гармонію, Світло, Мудрість.

Воля Діоніса до влади – інтерпретація онтологічної основи існуючого. Хід еволюції та боротьби за виживання, описаної англійським науковцем Ч. Дарвіном у праці "Походження видів шляхом природного добору", не що інше як прояв цієї волі до влади. Слабкі та хворі повинні загинути, а найсильніші – перемогти у боротьбі за життя. Звідси афоризм Ніцше: "Падаючого штовхни!" Цей вираз не потрібно сприймати у тому спрощеному сенсі, що слід допомагати ближнім, він переконує нас у тому, що найбільш ефективна допомога – дати можливість бідоласі дістатися справді скрутного становища, коли той зможе покласти лише на власні інстинкти, а вже потім відродитися, або загинути. Так проявляється у творчості Ніцше віра у життя, у її можливість самовідродження та супротив фатальному. "Те, що не вбиває, робить нас сильнішими!"

Подібно до процесу творення діонісійською волею розумної людини з мавпи, у боротьбі повинно відбуватися творення Надлюдини. Розум, духовні та моральні цінності – це лиш зброя для досягнення панування. Тому Надлюдина відрізняється від простих людей перш за все незламною волею. Така людина – швидше геній чи бунтар, ніж правитель чи герой. Справжня Надлюдина – руйнівник застарілих цінностей і творець нових. Він панує не над отарою, а над поколіннями. Але воля не має поступального руху вперед. Її головними ворогами є власні прояви, за Марксом, сила відчуження духу. Єдині пута вольової людини – її власні обіцянки. Створюючи нові цінності, надлюдина породжує культуру, що, подібно льоду, сковує ріку волі. Тому на зміну повинна прийти нова Надлюдина, якій немає необхідності руйнувати старі цінності, адже вони вичерпали себе самі. Наступила епоха європейського нігілізму, якій теж вичерпується строк панування. А потім прийде нова Надлюдина... і так буде до безкінечності, оскільки у цьому – прояв вічного повернення.

Життя Кнута Гамсуна припало на роки найбільших хвилювань у Європі, що, звичайно, критично вплинуло на трансформацію його філософських поглядів. З часом письменника будуть піддавати різкій критиці, його погляди та політичну діяльність засуджуватимуть, йому випаде на долю політичне ув'язнення та літературна смерть. Але Гамсун – ніцшеанська Надлюдина, вольова особистість і талановитий письменник.

Видатний норвезький романіст увійшов у літературу як представник імпресіонізму. Імпресіонізм (від фр. *impression* – враження) розглядається як течія у мистецтві модерністів, яка основним завданням вважала "ушляхетнене, витончене відтворення особистих вражень та спостережень, мінливих, миттєвих відчуттів та переживань". Його виникнення пов'язують із французьким малярством другої половини XIX ст. (Едуард Мане, П'єр Огюст Ренуар, Клод Моне та ін.). Датою "народження" імпресіонізму вважається 15 квітня 1874 року, коли у Парижі відкрилася перша їхня виставка. Як стиль і творчий метод імпресіонізм проявив себе також у літературі та музиці.

Письменники-імпресіоністи послуговувалися здобутками художників-імпресіоністів, які першими стали використовувати манеру витонченого відтворення відчуттів, вражень від свідомого сприйняття сцен життя, подій, речей тощо. Імпресіоністи вважали основним завданням митця найприродніше зображення зовнішнього світу, точну передачу власних вражень від предмета, явища, мінливих настроїв. Головним завданням для Гамсуна було вміння передати, крізь призму суб'єктивного світосприйняття, враження від світу у певний момент часу. Як результат, художній опис змінився композиційно, став більш епізодичним, фрагментарним. Змінилася і його функціональна характеристика.

Студентам пропонуємо занотувати найхарактерніші риси творчості Гамсуна:

- бажання витончено передати суб'єктивно-миттєві враження, настрої;
- психологізм, передача внутрішніх почуттів;
- підкреслений ліризм;
- епізодичність, фрагментарність описів;
- зображення не типового, а особливого.

Основна тематика творчості: змалювання світу у процесі безпосереднього бачення, у мінливості, швидкоплинності.

Одним із перших прозових творів Кнута Гамсуна став психологічний роман "Голод". Роботу над ним письменник розпочав після повернення з Америки до Європи влітку 1881 року. Мова в ньому йде про події 1886 року, одного з найскладніших періодів у житті письменника, коли він знаходився на межі голодної смерті. Його герой відчуває не лише фізичний, а й духовний голод. Розповідь ведеться від першої особи, яка стоїть поза звичайним людським існуванням і не може знайти в ньому свого місця. Голод загострив його внутрішній зір, він помічає найдрібніші факти зовнішнього життя, проти волі здвигаючи і збільшуючи їхні масштаби. Герой відчуває фізичну муку від голоду, стикається майже з повним презирством до власної особистості з боку оточуючих людей. Лише десь на "дні" життя знаходить співчуття чи розуміння його становища. Суспільство не бажає нічого знати про тих, кого викинуло за межу життя, тому що кожна людина у цьому світі зайнята собою, власними думками і справами. Замкнутість людини в полоні своєї індивідуальності робить майже неможливим людське взаєморозуміння.

Об'єктом авторського дослідження є розгорнута карта нервових імпульсів свідомості персонажа, особливості сприйняття подій яким для автора важливіші, ніж самі події роману. Героя оточує світ, гранично звужений можливостями його особистісного сприйняття. У ньому майже немає кордонів, меж, панує хаос, який викликає у героя відчуття дискомфорту. Це призводить до різких змін настрою, неконтрольованих асоціацій, мимовільних реакцій і вчинків.

Душевна вразливість героя загострюється вкрай скрутними життєвими обставинами, відчуттям голоду, який пробуджує у ньому "якісь дивні, незвичні відчуття", "найвигадливіші думки". Дійсність же постає перед очима головного героя барвистою: згорнута газета у руці незнайомого дідуся виглядає як "небезпечний документ", вродлива панянка – неземною красунею з екзотичним ім'ям "Ілаялі". Уява героя розфарбовує навколишній світ за допомогою прекрасних мрій, де він віддається майже екстатичному відчуттю повноти життя, забуваючи на певний час про похмуру, огидну дійсність, як герой французького письменника А. Камю.

Одним із перших літературознавців на теренах царської Росії, хто написав біографію Кнута Гамсуна, була М. Благовещенська, яка так коментує літературний стиль письменника: "Художні твори цього незвичайного, і, до цього часу, єдиного у своєму роді письменника, є

настільки оригінальними, у них настільки проявляється індивідуальність автора, що сама його особистість мимоволі стає предметом зацікавленості читача і критика. У кожному рядку "Голоду" відчувається тонка душа письменника. Читач розуміє, що так міг писати лише той, хто сам пережив ці страждання і радощі, зазнавши усіх цих хвилювань та мінливості долі".

На її переконання, роман "Голод" Гамсуна "залишається загалом незрозумілим та недооціненим серед його співвітчизників – твір сумний і загадковий, надто посередній для них. Його тонка, надзвичайно складна і заплутана психологія незрозуміла для норвежців. Зате слов'янам імпонує його незалежність у поглядах, протестне звучання прози, презирливе ставлення до традицій, пошук нового".

Запропонувавши свою програму оновлення національного мистецтва, Гамсун, передусім, критикував відсутність у літературі, на його погляд, належної психологічної глибини творів. Називаючи персонажів норвезьких письменників першої величини, він вважав їх "характерами", "типами", але ніяк не "психологічними індивідуальностями". "Уся справа у тому, – підкреслював письменник, – що наша література наслідувала демократичний принцип і, залишаючи у стороні поезію та психологізм, була призначена для духовно зубожілих людей".

Відкинувши мистецький принцип, зорієнтований на створення "типів" та "характерів", Гамсун перейняв художню манеру письменників Ф. Достоевського та Ю. Стріндберга: точні психологічні характеристики, що розкривають потаємний сенс слів та вчинків літературних персонажів Достоевського та метод "психологічного ясновидіння" Стріндберга – живе втілення "сучасної нервової людини".

Дослідження таїн підсвідомого відкривало Кнуту Гамсуну широке поле для самовираження. Представлення читачу порушеної автором проблеми через призму авторського сприйняття – особлива характерна риса суб'єктивно-психологічної прози письменника. "Правдивість – це не об'єктивність, а скоріше безкорисна суб'єктивність" – епіграф до книги Гамсуна "Духовне життя сучасної Америки" (1889 рік).

У листах до датського літературознавця Г. Брандеса Гамсун детально описує власний новаторський підхід до використання "психологічного аналізу" душі людини. Вперше у центрі уваги автора ірраціональне начало духовного життя особистості з її майже невольними психічними станами, раптовими змінами настрою. Автор відмовився від традиції і створив "не роман, а книгу", у якій немає "якихось письменницьких вигадок: балів, весіль, прогулянок на природі та ін." На думку Гамсуна, роман "Голод" – не є традиційним художнім твором, це, так би мовити, "серія досліджень" душевного стану героя.

Кнут Гамсун пояснює власну індивідуальну художню манеру в есе "З несвідомого життя розуму" (1890 року): "У багатьох людей, що займаються напруженою інтелектуальною діяльністю і, до того ж, особливо до цього вразливих, часто з'являється особливого виду душевний стан: тихий безпідставний захват, легке відчуття душевного болю, галюцинація, коли здається, нібито хтось кличе тебе здалека, з неба чи з моря, хворобливе загострення слуху, коли навіть шерхіт невидимих оку атомів приносить страждання, а внутрішній зір починає неочікувано, надприродно споглядати приховані світи, а серед безтурботного спокою з'являється передчуття наближення небезпеки. Ці всі явища мають велике значення, але грубий примітивний мозок нищих торгашів не здатний зрозуміти їх".

Біль та розчарування, які супроводжували Гамсуна протягом багатьох років, стали чи не найкращим стимулом для їх зображення саме в імпресіоністичній манері та за допомогою властивих їй художніх засобів.

Науковці вважають, що особливість творчої манери, а саме навмисна суб'єктивність, фрагментарність думки, ліризм, порушення послідовності дії художнього твору, – ознака нової прози. Американський критик А. Густафсон підкреслює "суто літературні чесноти" прози Гамсуна. "Завдяки винятковому багатству літературних прийомів персонажі художніх творів письменника проступають живими образами з власними чітко сформованими характерами. Стиль Гамсуна вражає своєю щирістю, яку можна порівняти хіба що зі справжньою поезією", – продовжує критик.

Окремі дослідники вважають, що оповідна манера Гамсуна у романі "Голод" має дещо спільне з представленою через деякий час ірландським письменником Д. Джойсом технікою "потоків свідомості".

За словами американського письменника Р. Блая, "Голод" написаний короткими та місткими фразами, виразні та чіткі описи чергуються із навмисне суб'єктивними, багатозначними.

Письменник озброївся великою кількістю метафор, розширив арсенал стилістичних засобів та прийомів, вдавався до звуконаслідування, збагатив запас мовних барв і тонів, що передають його почуття.

У романі "Голод" можна виокремити такі риси художньої манери письменника:

- сприймання природної краси світу через абстрагування, виокремлення себе від світу, споглядання його "збоку";
- передача людських почуттів, дисгармонії внутрішнього світу людини, конфлікту взаємин через відчуття персонажів;
- насичений ліризм і мелодійність художнього слова;
- зображення масштабних, узагальнених, емоційно забарвлених характерів персонажів;
- запровадження у мистецтво слова імпресіоністичної манери письма;
- спроба відтворення процесів підсвідомого людини;
- аналіз внутрішнього життя особистості;
- розробка прийомів оповіді, у словесну тканину якої вплетені дублювання лейтмотивних ідей, думок, почуттів.

Вивчений матеріал можемо систематизувати та узагальнити у вигляді короткої творчої роботи.

Запитання для творчої роботи:

- Визначте особливості прози Гамсуна.
- У чому полягає новаторство Кнута Гамсуна?
- Що нового запропонував письменник для норвезької літератури та західноєвропейської прози загалом?
- Який вплив на творчість письменника має філософія Ф. Ніцше?
- Які відчуття викликає письменник у читача, зображуючи нестатки, голод, безробіття, байдужість, у романі "Голод"?

Запитання для закріплення знань студентів:

- Яке значення має творчість Кнута Гамсуна у розвитку світової літератури?
- Яка подія стала переломною в житті письменника?
- Які перешкоди траплялися на літературному шляху Кнута Гамсуна і як він їх долав?
- Розкрийте світоглядні засади письменника.
- З якою метою письменник зображує нестатки, голод, безробіття, байдужість у романі "Голод"?
- Що змушує читача прослідкувати зв'язок між описаними у романі "Голод" подіями та власним досвідом митця?
- Розкрийте філософське підґрунтя роману "Голод".
- За допомогою яких засобів вибудовується індивідуальна художня манера письменника?

Висновки. Оголений нерв художника слова бринів яскравими імпресіоністичними описами дійсності впродовж життя Кнута Гамсуна. Перший твір, поданий на суд читацькому загалу, подарував письменнику визнання. Остання його художня сповідь була старечим "прощай" зненавісному від власних амбіцій світу.

У генія інше бажання – донести свої відчуття до кожного. Той факт, що Кнут Гамсун так і не написав жодної автобіографії свідчить лише про одне, кожний його твір – це перш за

все біографія його відчуттів і переживань. Письменник щораз перекоонує читача, що такі твори може писати людина справді надзвичайно тонкої душевної організації, неймовірного літературного та творчого хисту.

Список використаної літератури

1. Будур Н. Гамсун. Мистерия жизни. Серия: Жизнь замечательных людей / Н. Будур // – М.: Изд-во "Молодая гвардия". – 2008. – 206 с.
2. Доценко Р. Гамсун, голод і колаборанство / Р. Доценко // Київ. старовина. – 2007. – № 5. – С. 123-133.
3. Моклиця М.В. Модернізм у творчості письменників ХХ століття: Навч. посіб. для студ. вузів. Ч. 2. Зарубіжна література / М.В. Моклиця. – Луцьк: Вежа, 1999. – 181 с.
4. Сергеев А. О Гамсуне / А. Сергеев // Гамсун К. Избранные произведения. – М., 1992.
5. Сучков Б. Кнут Гамсун // Гамсун К. Избранные произведения: В 2 т. – М., 1970. – Т. 1.
6. Циховська Е. Руссоїзм та францисканізм у творчості Леопольда Стаффа і Кнута Гамсуна / Е. Циховська // Слово і Час. – 2010. – № 2. – С. 54-59.

Одержано редакцією 18.01.2013 р.

Прийнято до публікації 25.01.2013 р.

***Аннотация.** Галушко М. Художественное слово как исповедь: роман Кнута Гамсуна "Голод" в процессе преподавания зарубежной литературы в вузах. В статье подаются методические рекомендации относительно изучения романа "Голод" норвежского импрессиониста Кнута Гамсуна в вузах. Рассмотрены основные вехи жизни писателя, которые повлияли на формирование его мировоззрения, художественных вкусов и эстетического кредо. Прослеживается связь с творческим наследием писателя и его жизненным путем: скитаниями, нищетой, голодом, лишениями. Устанавливается связь, касательно авторского мировосприятия, между проблематикой и сюжетом романа "Голод", раскрывается философская подоплека и новаторство художественной манеры.*

Представлены конкретные методические рекомендации по структурированию учебного материала. Сосредоточено внимание на признании Кнута Гамсуна после публикации романа "Соки земли", за который в 1920 году он получил Нобелевскую премию, на кризисе мировосприятия, который был связан с реалиями общественных процессов в Европе первых десятилетий ХХ века. Предлагаются конкретные задания для студентов: опережающие, направленные на формирование знаний по теории литературы, определяются основные черты творчества Кнута Гамсуна, тематики. В статье широко представлен оценочный фактаж романа "Голод".

***Ключевые слова:** импрессионизм, субъективное мировосприятие, художественная манера, Сверхчеловек, Нобелевская премия, роман, доклад, опережающее задание, методика преподавания, зарубежная литература.*

***Summary.** Galushko M. *Writer's Artistic Word As A Confession. Teaching "Hunger" By Knut Hamsun At University.* The article supplies the high school teacher with methodically substantiated lecture material of novel "Hunger" by Norwegian impressionist Knut Hamsun. The main milestones of the writer's life that influenced the formation of his outlook, artistic tastes and aesthetic credo are examined. The connection between author's literary heritage and his life: ordeals, poverty, hunger, misery is traced. Regarding the author's worldview, a link between the problem, plot and philosophical foundation of the novel "Hunger" are stated, the innovative artistic style is specified.*

Regarding the educational material structuring, specific methodical recommendations are given. Special attention is given to the writers recognition, tied to the publication of the novel "The Growth of the Soil", for which he was awarded with the Nobel Prize in 1920, the turn of his outlook crisis tied to the social processes in Europe of the first decades of the twentieth century. Special tasks for students are offered: advanced task, specific work, aiming to create literary theory knowledge, the main features of Knut Hamsun's creativity and themes are determined. Evaluative material to novel "Hunger" is widely represented in the article.

***Keywords:** impressionism, subjective worldview, artistic style, Superman, the Nobel Prize, novel, report, advanced task, Methods of Teaching, Foreign Literature.*